

Bożena Ciupek

Prawo do odliczenia straty podatkowej jako szczególna preferencja podatkowa dla przedsiębiorców

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 102, 565-575

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOŻENA CIUPEK

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

PRAWO DO ODLICZENIA STRATY PODATKOWEJ JAKO SZCZEGÓLNA PREFERENCJA PODATKOWA DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

Wprowadzenie

Szczególnym rodzajem podmiotu gospodarującego i podatkowego jest przedsiębiorca. To on i jego działalność stanowią zasadniczy motor wzrostu gospodarczego, a osiągnane dochody stają się źródłem daniny podatkowej. Każdy przedsiębiorca prowadząc działalność gospodarczą dąży do realizacji pewnych zamierzeń: chce zarabiać, rozwijać się, osiągać coraz lepszą pozycję rynkową. Te zamierzenia przejawiają się najczęściej w dążeniu do realizacji celów finansowych, a w szczególności do maksymalizacji korzyści finansowych oraz utrzymania płynności. Należy zwrócić uwagę, że dążenie do maksymalizacji efektu finansowego prowadzonej działalności oraz utrzymywanie płynności finansowej nie jest tylko przedmiotem zainteresowania samego przedsiębiorcy, jest też przedmiotem zainteresowania władzy publicznej, która upatruje długoterminowych dochodów podatkowych właśnie w jak najszerzej realizacji wymienionych celów finansowych.

Licząc się z tym, że faktyczna realizacja przyjętych przez przedsiębiorcę celów finansowych obarczona jest ryzykiem działalności i może skutkować ograniczeniem, a nawet zaprzestaniem działalności, władza publiczna, nie chcąc dopuścić do ograniczenia lub wygaśnięcia źródła podatku, ustanawia między innymi preferencje podatkowe, wśród których istotne miejsce zajmuje ustanowione w podatkach dochodowych prawo do odliczenia poniesionej straty podatkowej w następnych latach podatkowych.

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie prawa do odliczenia straty z działalności gospodarczej jako szczególnej preferencji podatkowej adresowanej do przedsiębiorców, wskazanie uwarunkowań stosowania prawa do odliczenia straty podatkowej oraz skali, zakresu i skutków jego wykorzystania przez przedsiębiorców w ostatnich latach podatkowych.

1. Prawo do odliczania straty podatkowej jako preferencja podatkowa

Przedstawiając prawo do odliczania straty podatkowej jako rodzaj preferencji podatkowej ustanowionej przez władzę publiczną w roli narzędzia oddziaływania na zachowania podatników, należy zwrócić uwagę na to czym jest preferencja podatkowa i co ją cechuje. Z ekonomicznego punktu widzenia o preferencji podatkowej

można mówić w sytuacji, gdy konkretne grupy podatników lub ich działalność objęte są korzyściami podatkowymi. Nie mają one jednak postaci bezpośrednich transferów budżetowych, lecz funkcjonują jako instrumenty obniżające ciężar podatkowy¹. Oznacza to, że władza publiczna ustanawia preferencje podatkowe jako alternatywę dla wydatków budżetowych. Wydatków, które musiałaby ponieść, chcąc udzielić wsparcia dla przedsiębiorstw przejściowo borykających się z trudnościami w realizacji przyjętych celów finansowych. Stosowanie preferencji podatkowych w przeciwieństwie do transferów bezpośrednich, przejawia się w utracie dochodu publicznego. Innymi słowy, państwo wyrzeka się części dochodów podatkowych po to, by zrealizować cele prowadzonej polityki podatkowej.

Określenie preferencji podatkowej zawiera także definicja proponowana przez OECD, zgodnie z którą preferencją podatkową jest transfer środków publicznych dokonywany wskutek obniżenia zobowiązania podatkowego w relacji do przyjętego standardu podatkowego. Przy czym, za standard podatkowy w podatkach dochodowych należy przyjąć taki system opodatkowania dochodów, który uwzględnia następujące zasady²:

- powszechność opodatkowania – opodatkowanie dochodu każdego podmiotu, bez względu na sferę, zakres i formę jego działalności,
- zupełność opodatkowania – opodatkowanie każdego dochodu bez względu na źródło dochodu, kategorię płatnika, czy przeznaczenie dochodu,
- opodatkowanie rzeczywistego dochodu – opodatkowanie dochodu, który może zostać przeznaczony na konsumpcję lub powiększenie majątku,
- opodatkowanie jednostki – opodatkowanie wyłącznie osoby/podmiotu, osiągnąjącej przychód, bez możliwości łączenia tego dochodu z innymi podmiotami,
- roczność opodatkowania,
- opodatkowanie podmiotu według danej stawki.

Wydaje się przy tym, że dodatkowym warunkiem uznania danego rozwiązania za preferencję podatkową powinna być jego abstrakcyjność i generalność, tj. skierowanie go do nieokreślonej liczby podatników. Warunek taki spełnią preferencje wynikające z ustaw podatkowych.

Zaznaczyć należy jednak, że nie wszystkie rozwiązania podatkowe, które w sensie prawnym stanowią ulgi podatkowe (zwolnienia, odliczenia, itp.) są rzeczywistą preferencją podatkową. Niektóre z nich służą bowiem racjonalizacji systemu podatkowego, obniżają koszty poboru podatku lub też wynikają z zobowiązań międzynarodowych lub wspólnotowych i jako takie uznawane są za standard podatkowy, czyli swego rodzaju pierwotny (naturalny) zakres opodatkowania. Dopiero te rozwiązania, które stanowią odstępstwo od przyjętego standardu opodatkowania wykazują cechy preferencji podatkowych.

W Polsce brakuje jednak powszechnie akceptowalnej definicji preferencji podatkowej. W Ordynacji podatkowej określono jedynie pojęcie ulgi podatkowej, jako przewidziane w przepisach prawa podatkowego zwolnienia, odliczenia, obniżki lub zmniejszenia, których zastosowanie powoduje obniżenie podstawy opodatkowania

---

¹ S. James, Ch. Nobes, *The Economics of Taxation 2008/2009 (8th edition)*, Prentice Hall Europe, Londyn 2008, s. 42.

² *Tax Expenditures in OECD Countries*, OECD 2010, s. 12–14.

lub wysokości podatku³.

Należy zatem uznać, że preferencje podatkowe dla przedsiębiorców w polskim systemie podatkowym przybierają różną postać i najczęściej przejawiają się w postaci: odliczeń, zwolnień, obniżenia stawki, ale też w zaniechaniu ustalania czy poboru podatku lub łącznym opodatkowaniu dochodów. Ich cechą wspólną jest to, że prowadzą one do obniżenia zobowiązania podatkowego i tym samym obniżenia ciężaru podatkowego przedsiębiorcy⁴. Wśród preferencji podatkowych adresowanych do przedsiębiorcy – podatnika podatku dochodowego, można wskazać kilka zasadniczych, a mianowicie – oprócz prawa do odliczenia straty podatkowej również prawo do limitowanego zwolnienia dochodów osiągniętych w specjalnych strefach ekonomicznych, prawo do jednorazowej amortyzacji nowo nabytych składników majątkowych przez małych podatników lub rozpoczynających działalność gospodarczą, prawo do odliczeń wydatków na nabycie nowych technologii oraz prawo do kredytu podatkowego dla rozpoczynających działalność gospodarczą bądź w przypadku osób prawnych, prawo do łączenia dochodów i strat podmiotów tworzących podatkową grupę kapitałową. Rodzaje preferencji i prawną podstawę ich stosowania przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1
Preferencje dla przedsiębiorców w podatkach dochodowych

Preferencja	Podstawa prawna	
	Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych	Ustawa o podatku dochodowym od osób prawnych
Prawo do odliczania poniesionych strat podatkowych	Art. 9 ust. 3	Art. 7 ust. 5
Specjalne strefy ekonomiczne	Art. 21 ust. 1 pkt 63a	Art. 17 ust. 1 pkt 34
Prawo do jednorazowej amortyzacji (mały podatnicy)	Art. 22k ust. 7	Art. 16k ust. 7–11
Wydatki na nabycie nowych technologii	Art. 26c	Art. 18b
Kredyt podatkowy	Art. 44 ust. 7a–7j	Art. 22 ust. 11–16
Podatkowa grupa kapitałowa	–	Art. 1a

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, DzU 2012, poz. 361, z późn. zm. oraz Ustawy z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, DzU 2011, nr 74, poz. 397, z późn. zm.

Prawo do odliczenia straty podatkowej niewątpliwie należy uznać za preferencje podatkową zarówno w sensie ekonomicznym, jak i prawnym. Uwzględniając sens ekonomiczny prawo do odliczenia straty podatkowej skutkuje z jednej strony – u przedsiębiorcy – obniżeniem podstawy do opodatkowania, z drugiej, obniża dochód budżetowy – na co zgadza się władza publiczna, upatrując w tym realizacji

³ Ustawa z 29.08.1997 r. Ordynacja podatkowa, DzU 2005, nr 8, poz. 60.

⁴ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Wydawnictwo prawnicze LexisNexis, Warszawa 2002, s. 123–124.

celów polityki podatkowej, a w szczególności pomocy w zachowaniu płynności finansowej podatników oraz poprawy elastyczności podejmowania decyzji inwestycyjnych⁵. Uwzględniając również aspekt prawny, prawo do odliczenia straty podatkowej jest preferencją podatkową. Po pierwsze, jest bowiem ulgą w rozumieniu ordynacji podatkowej. Po drugie, skutkuje obniżeniem zobowiązania podatkowego w porównaniu ze standardem podatku dochodowego. Po trzecie, cechuje go abstrakcyjność i generalność.

2. Zasady i uwarunkowania wykorzystania prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorcę

Kategoria straty podatkowej (straty ze źródła przychodu) została określona zarówno w rozwiązaniach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, jak i rozwiązaniach ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych⁶. Ustawodawca określa, że w przypadku, gdy w roku podatkowym suma kosztów uzyskania przychodów przekracza sumę przychodów, różnica stanowi stratę ze źródła przychodów. Należy przy tym podkreślić, że obniżenie przychodów z działalności gospodarczej może nastąpić tylko o te koszty uzyskania przychodów, które powstają w związku z jej prowadzeniem. Jak łatwo zauważyć, pojęcie straty podatkowej w kategoriach prawa podatkowego związane jest nierozzerwalnie z realizacją przychodów oraz kosztów podatkowych w roku podatkowym. Powiązanie straty podatkowej z rokiem podatkowym oznacza, że przedsiębiorcy są w stanie ustalić ją dopiero po zakończeniu roku podatkowego.

Strata podatkowa jest specyficzną kategorią ustaw podatkowych, która jako ujemny, podatkowy wynik działań podejmowanych w roku podatkowym przez przedsiębiorcę ma wpływ na wysokość podstawy opodatkowania w następnych latach. Przesądza o tym treść rozwiązań ustawowych, w których ustanowiono prawo podatnika do odliczenia straty poniesionej w jednym roku podatkowym od dochodów osiągniętych w następnych latach podatkowych⁷. W związku z zaistnieniem prawa do rozliczenia straty podatkowej, ustawodawca określa zasady, według których to rozliczanie może być realizowane. Rozliczając stratę podatkową należy stosować się do następujących zasad⁸:

- strata podatkowa obniża dochody podatnika, jest więc odliczeniem od faktycznie zrealizowanego dochodu w kolejnych latach podatkowych,

⁵ *Cel i mechanizm preferencji podatkowych*, załącznik A do *Preferencje podatkowe w Polsce nr 2*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011, s. 3.

⁶ Art. 9 ust. 2 Ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, DzU 2012, poz. 361, z późn. zm; art. 7 ust. 2 Ustawy z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, DzU 2011, nr 74, poz. 397, z późn. zm.

⁷ Art. 9 ust. 3 Ustawy z dnia 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, DzU 2012, poz. 361, z późn. zm; art. 7 ust. 5 Ustawy z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych, DzU 2011, nr 74, poz. 397, z późn. zm.

⁸ Rozliczanie straty podatkowej w: *Zeznanie PIT za 2011 r. – ulgi i odliczenia*, „Biuletyn Informacyjny dla Służb Ekonomiczno-Finansowych” 2012, nr 7, dodatek nr 9, s. 30.

- o jej wysokość można obniżyć dochód w najbliższych, kolejno po sobie następujących pięciu latach podatkowych,
- wysokość obniżenia w którymkolwiek roku nie może przekroczyć 50% kwoty poniesionej straty.

Zasady te oznaczają, że minimalny okres odliczania straty wynosi dwa lata a maksymalny pięć lat. Decyzja co do tego, jaka część straty zostanie rozliczona w danym roku podatkowym należy do podatnika. Ponadto może on zdecydować czy będzie rozliczał poniesioną stratę w trakcie następnych lat podatkowych (obniżając kwotę zaliczki na podatek) czy dopiero po zakończeniu każdego z nich⁹.

W przypadku podmiotów opodatkowanych podatkiem dochodowym od osób fizycznych, ustawodawca określił dodatkowy warunek ograniczając prawo do pokrywania straty jedynie z dochodów z tego samego źródła, co oznacza, że straty z działalności gospodarczej nie można pokrywać innymi źródłami dochodów niż działalność gospodarcza¹⁰. Ograniczenie to nie ma zastosowania w podatku dochodowym od osób prawnych, z uwagi na brak podziału na źródła przychodu.

Ponadto obie konstrukcje podatkowe wskazują na pewne kategorie straty, w związku z powstaniem których nie dopuszcza się stosowania prawa do rozliczenia straty. W przypadku osób fizycznych prawo to nie ma zastosowania do strat poniesionych:

a) z odpłatnego zbycia rzeczy lub praw majątkowych dotyczących:

- nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości,
- spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej,
- prawa wieczystego użytkowania gruntów,
- innych rzeczy,

jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane w przypadku odpłatnego zbycia nieruchomości i praw majątkowych przed upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie, a w innych rzeczy – przed upływem pół roku, licząc od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie,

b) ze źródeł przychodów, z których dochody są wolne od podatku, a w szczególności¹¹:

- dochody uzyskane z tytułu wynajmu pokoi gościnnych, w budynkach mieszkalnych położonych na terenach wiejskich w gospodarstwie rolnym, osobom przebywającym na wypoczynku oraz dochody uzyskane z tytułu wyżywienia tych osób, jeżeli liczba wynajmowanych pokoi nie przekracza pięciu,
- dochody podatników, uzyskane z działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej na podstawie zezwolenia, o którym mowa w ustawie o specjalnych strefach ekonomicznych,

⁹ Interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Łodzi z 9 sierpnia 2011 r., nr IPT-PB1/415-42/11-2/ASz.

¹⁰ R. Kubacki, *Leksykon podatku dochodowego od osób fizycznych 2010*, Unimex, Wrocław 2010, s. 241.

¹¹ Źródła przychodów, z których dochody są wolne od podatku określa art. 21 oraz art. 52, 52a, 52c, 52d, 52e ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

- jednorazowe środki przyznane bezrobotnemu na podjęcie działalności, o których mowa w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- wkład własny podmiotu publicznego, o którym mowa w ustawie o partnerstwie publiczno-privatnym, otrzymany przez partnera prywatnego i przeznaczony na cele określone w umowie o PPP.

W przypadku osób prawnych nie uwzględnia się następujących strat:

- przedsiębiorców przekształcanych, łączonych, przejmowanych lub dzielonych – w razie przekształcenia formy prawnej, łączenia lub podziału przedsiębiorców, z wyjątkiem przekształcenia spółki kapitałowej w inną spółkę kapitałową,
- przedsiębiorstw państwowych przejmowanych lub nabywanych na podstawie przepisów o komercjalizacji i prywatyzacji,
- ze źródeł przychodów, z których dochody są wolne od podatku, a w szczególności: dochody podatników, uzyskane z działalności gospodarczej prowadzonej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej na podstawie zezwolenia, o którym mowa w ustawie o specjalnych strefach ekonomicznych oraz wkład własny podmiotu publicznego, o którym mowa w ustawie o partnerstwie publiczno-privatnym, otrzymany przez partnera prywatnego i przeznaczony na cele określone w umowie o PPP.

Dodatkowo, rozważając prawo do odliczenia straty podatkowej przedsiębiorcy prowadzącego działalność w formie osoby fizycznej należy uwzględnić szczególne rozwiązania ustawowe, a mianowicie prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej oraz prawo do zmiany formy opodatkowania dochodów poprzez wybór formy zryczałtowanej.

W przypadku podatników prowadzących działy specjalne produkcji rolnej, odliczenie straty podatkowej jest możliwe, ale konieczne jest spełnienie dodatkowego warunku. Podatnicy ci mogą rozliczać stratę, jeżeli ich dochód przez okres następujących pięciu kolejnych lat podatkowych ustalany jest na podstawie ksiąg rachunkowych lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów.

W przypadku zmiany formy opodatkowania dochodów w okresie rozliczania straty, oznaczającej rezygnację z zasad ogólnych na rzecz wyboru ryczałtu od przychodu ewidencjonowanego, podatnikowi nadal przysługuje prawo do odliczenia straty z tym, że odliczenia będzie dokonywał od przychodu, a nie od dochodu. Zgodnie z zasadami ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym, podatnik uzyskujący przychody opłacający ryczałt od przychodów ewidencjonowanych, może odliczyć od przychodów stratę podatkową¹². Natomiast przy rezygnacji z zasad ogólnych na rzecz karty podatkowej utraci prawo do rozliczania straty podatkowej. Należy także zaznaczyć, że żaden przepis ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie sprzeciwia się temu, aby podatnik zachował prawo do rozliczania straty, pomimo zmiany w każdym roku podatkowym formy opodatkowania, jeżeli tylko przepisy prawa dopuszczają, w przypadku zastosowanych form opodatkowania, rozliczanie straty.

Prawo do odliczania straty w obu konstrukcjach podatkowych wygasa po

---

¹² Art. 11 Ustawy z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne, DzU nr.144, poz. 930, z póź. zm.

upływie pięciu lat podatkowych następujących po roku, w którym poniesiono stratę, bez względu na to czy cała kwota straty została odliczona, czy też nie.

3. Wykorzystanie prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorców w latach 2009–2011

Analizując poziom wykorzystania prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorstwa w ostatnich trzech latach należy zwrócić uwagę na istotny przyrost jego wartości w stosunku do poprzednich lat podatkowych. Sytuację tę zilustrowano w tabeli 2.

Tabela 2
Straty podatkowe odliczone przez przedsiębiorców w latach 2004–2011 (w mln. zł)

Wyszczególnienie	Jednostka	Rok							
		2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Podatek dochodowy od osób fizycznych	mln zł	750	780	900	1,100	1,000	1,500	1,800	1,900
Dynamika straty w PDOF	%	100,0	104,0	120,0	146,7	133,3	200,0	240,0	253,3
Podatek dochodowy od osób prawnych	mln zł	10,900	11,000	9,900	9,900	8,400	6,200	11,500	14,500
Dynamika straty w PDOP	%	100,0	100,9	90,8	90,8	77,1	56,8	105,5	133,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Preferencje podatkowe w Polsce nr 2*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011, s. 36–37; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2010 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament podatków dochodowych, Warszawa, 2010, s. 10; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych za 2011 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament podatków dochodowych, Warszawa, 2012 s. 3.

Generalnie od roku 2008 podatnicy odliczają znacznie wyższe straty finansowe niż w poprzednich latach obrotowych. W przypadku przedsiębiorców będących osobami fizycznymi, po spadku dynamiki odliczanych strat w 2008 roku obserwuje się jej 50% przyrost w 2009 roku i kolejno ponad 10% przyrost w latach 2010 i 2011. W przypadku przedsiębiorców będących osobami prawnymi, po systematycznym spadku poziomu odliczanej straty podatkowej do 2009 roku, w 2010 roku odnotowuje się jej ponad 85% przyrost oraz dalszy wzrost w roku 2011. Sytuacja ta ma w dużej mierze związek z globalnym kryzysem finansowym i pogłębiającymi się trudnościami rynkowymi. Szczególnie dotkliwie skutki załamania gospodarczego odczuł sektor przetwórstwa przemysłowego, handel hurtowy i detaliczny¹³.

W związku z zaistniałą sytuacją podatnicy, którzy osiągną dochód w kolejnych, po ustaleniu straty podatkowej, latach, powszechniej wykorzystują prawo do jej odliczenia. Odliczają ponoszone straty w znacznie wyższej wartości w poprzed-

¹³ *Warunki powstawania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w latach 2006–2010*, GUS, Warszawa 2012, s. 31–35.

nich latach podatkowych. Podatnicy podatków dochodowych odliczyli w badanych latach 2009–2011 straty z lat ubiegłych, których wartość systematycznie rosła i wynosiła odpowiednio 7,7 mld zł w 2009 roku, 13,3 mld zł w 2010 roku i 16,4 mld zł w 2011 roku, z czego większość (6,2 mld zł, 11,5 mld zł oraz 14,5 mld zł) przypadała na podatek dochodowy od osób prawnych. Przedsiębiorcy wykorzystując prawo do odliczeń straty obniżyli obciążenia podatkowe z tytułu podatków dochodowych, w 2009 roku o 1,343 mln zł, w 2010 r. o 2,263 mln zł, a w 2011 roku o 2,888 mln zł, co oznacza, że w stosunku do 2009 roku, w 2010 roku odnotowano 70% przyrost wykorzystania tej preferencji, a w roku 2011 w stosunku do 2010 roku przyrost o kolejne 10%.

Biorąc pod uwagę liczbę podatników opłacających podatek dochodowy w badanym okresie, podatnik podatku dochodowego od osób prawnych odliczył przeciętnie prawie 300 tys. zł w 2009 roku i po około 400 tys. w latach 2010–2011. Podatnik podatku dochodowego od osób fizycznych odliczył natomiast przeciętnie w 2009 roku około 14 tys. zł, a w latach 2010–2011 wartość ta przekroczyła 15 tys. zł.

Skutki wykorzystania preferencji podatkowych, w postaci zmniejszenia dochodów budżetowych, w związku z odliczeniem strat podatkowych na tle ogólnych skutków stosowania preferencji podatkowych dla gospodarki z tytułu poszczególnych podatków dochodowych oraz całego systemu podatkowego przedstawiono w tabeli 3 i tabeli 4.

W związku z wykorzystaniem prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorców – podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, odnotowuje się zmniejszenie dochodu budżetu państwa o kwotę 111 mln zł w 2009 roku, 120 mln zł w 2010 roku i 133 mln zł w 2011 roku, co oznacza w porównaniu z 2009 rokiem przyrost odnotowanego zmniejszenia wpływu budżetowego z tytułu wykorzystania tej preferencji podatkowej o ponad 8% w 2010 roku i prawie o 20% w 2011 roku. Wartość obniżenia dochodu budżetu państwa z tego tytułu stanowi w każdym z analizowanych lat ok. 0,01% PKB. Wykorzystanie prawa do odliczenia straty podatkowej przez tę grupę przedsiębiorców stanowiło w każdym z badanych lat ponad 1% zmniejszeń dochodu budżetowych z tytułu wszystkich preferencji podatkowych wykorzystanych przez przedsiębiorców w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

W przypadku odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorców obciążonych podatkiem dochodowym od osób prawnych, dochody budżetu państwa zmniejszyły się o kwotę 1,232 mln zł w 2009 roku, 2,143 mln zł w 2010 roku i 2,755 mln zł w 2011 roku. Oznacza to w porównaniu z 2009 rokiem przyrost odnotowanego zmniejszenia wpływu budżetowego z tytułu wykorzystania tej preferencji podatkowej o prawie 74% w 2010 roku, a w 2011 roku – 123%. Wartość obniżenia dochodów budżetu państwa z tego tytułu w analizowanych latach waha się od około 0,1% PKB w 2009 roku do 0,15% PKB w 2010 roku i 0,16% PKB w 2011 roku. Wykorzystanie prawa do odliczenia straty podatkowej przez tę grupę przedsiębiorców stanowiło 14% w 2009 roku, około 20% w 2010 i ponad 24% w 2011 roku zmniejszeń dochodu budżetowych z tytułu wszystkich preferencji podatkowych wykorzystanych przez przedsiębiorców w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Tabela 3

Skutki wykorzystania preferencji z tytułu prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorców – podatników podatku dochodowego od osób fizycznych w latach 2009–2011 (w mln zł)

Wyszczególnienie	Podatek dochodowy od osób fizycznych (PIT)									Dynamika 2009 = 100%	
	2009			2010			2011			PIT 2010	PIT 2011
	Kwota	% PKB	%	Kwota	% PKB	%	Kwota	% PKB	%		
Skutki wykorzystania odliczeń z tytułu straty podatkowej	111	0,01	1,3	120	0,01	1,1	133	0,01	1,1	108,1	119,8
Skutki wykorzystania preferencji podatkowych dla gospodarki z tytułu PDOF	494	0,04	5,6	523	0,04	4,7	579	0,04	5,1	105,8	117,2
Skutki wykorzystania preferencji podatkowych dla gospodarki ogółem	8,830	0,71	100	11,016	0,78	100	11,446	0,80	100	124,8	129,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Preferencje podatkowe w Polsce*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010, s. 19; *Preferencje podatkowe w Polsce nr 2*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011, s. 21; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2009 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, 2010 s. 6–10; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2010 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, 2011 s. 6–11; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób fizycznych za 2010 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, 2010, s. 6–11.

Tabela 4

Skutki wykorzystania preferencji z tytułu prawa do odliczenia straty podatkowej przez przedsiębiorców – podatników podatku dochodowego od osób prawnych w latach 2009–2011 (w mln zł)

Wyszczególnienie	Podatek dochodowy od osób prawnych (CIT)									Dynamika 2009 = 100%	
	2009			2010			2011			CIT 2010	CIT 2011
	Kwota	% PKB	%	Kwota	% PKB	%	Kwota	% PKB	%		
Skutki wykorzystania odliczeń z tytułu straty podatkowej	1,232	0,09	14,0	2,143	0,15	19,5	2,755	0,16	24,1	173,9	223,6
Skutki wykorzystania preferencji podatkowych dla gospodarki z tytułu PDOP	5,879	0,44	66,5	7,921	0,56	71,9	9,738	0,57	85,1	134,7	165,6
Skutki wykorzystania preferencji podatkowych dla gospodarki ogółem	8,830	0,71	100	11,016	0,78	100	11,446	0,80	100	124,8	129,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Preferencje podatkowe w Polsce*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2010, s. 19; *Preferencje podatkowe w Polsce nr 2*, Ministerstwo Finansów, Warszawa 2011, s. 21; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób*

prawnych za 2009 rok, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, 2010 s. 2–13; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych za 2010 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament Podatków Dochodowych, Warszawa, 2011 s. 2–13; *Informacja dotycząca rozliczenia podatku dochodowego od osób prawnych za 2011 rok*, Ministerstwo Finansów, Departament podatków dochodowych, Warszawa, 2012 s. 2–13.

Z przytoczonych danych wynika, że skutki kryzysu odczuły zarówno przedsiębiorstwa osób fizycznych, jak i osób prawnych. Rozmiar odliczanych strat podatkowych i ich przyrost były znacznie wyższe w przypadku przedsiębiorców opłacających podatek dochodowy od osób prawnych niż w przypadku przedsiębiorców opłacających podatek dochodowy od osób fizycznych. Przyczyn tego zjawiska z jednej strony należy upatrywać w skali prowadzonej działalności i wartości poniesionych strat podatkowych w latach 2008–2009. Z drugiej – w osiągnięciu przez przedsiębiorstwa dochodów podatkowych w ostatnich latach takich, które pozwalają na coraz większy poziom odliczeń strat podatkowych poniesionych w latach poprzednich.

Podsumowanie

W następstwie kryzysu finansowego odnotowuje się u przedsiębiorców w latach 2008–2009 pogarszające się wyniki prowadzonej działalności gospodarczej oraz pogłębiające się trudności z utrzymaniem płynności finansowej. Obserwowane zjawiska są niekorzystne zarówno dla pojedynczego podmiotu gospodarczego, jak i dla całej gospodarki. Władza publiczna zainteresowana długoterminowymi dochodami podatkowymi w obliczu ryzyka utraty źródła podatku wskutek ograniczenia lub nawet zaprzestania działalności gospodarczej ustanawia preferencje podatkowe. W ostatnich latach, szczególnie miejsce wśród nich zajmuje prawo do odliczenia poniesionej straty podatkowej w następnych latach podatkowych. Za cel wprowadzenia preferencji do rozwiązań podatkowych przyjęto pomoc w utrzymaniu płynności finansowej przedsiębiorcy oraz jego aktywizację inwestycyjną. Korzystając z tej preferencji podatnicy prowadzący działalność gospodarczą średnio w każdym badanym roku kwotę 12,5 mld, co skutkowało obniżeniem dochodów budżetowych, w każdym kolejnym roku średnio o około 2,3 mld zł.

THE RIGHT TO DEDUCT A TAX LOSS AS A SPECIFIC TAX EXPENDITURES FOR ENTREPRENEURS

Summary

Following the financial crisis there are recorded results deteriorating economic activity in business and deepening difficulties in maintaining liquidity. The observed phenomena are unfavorable to both the single entity and the whole economy. Facing the risk of losing tax sources due to reduction or even cessation of activity. The public authority caring for long-term tax revenues establishes tax expenditures. With a special place in recent years for the right to deduct tax losses incurred in subsequent fiscal years. Helping to maintain liquidity and activation of entrepreneurs investments were adopted as the purpose of introducing

preferential tax solutions.

The purpose of this paper is to present the right to deduct business losses from a special tax preferences targeted at entrepreneurs. Indication of determinants of its use, scale and scope of use by the entrepreneurs the right to deduct tax loss in recent fiscal years

Translated by Bożena Ciupek